Sinfdan tashqari ishlarni tashkil etishda zamonaviy ta’lim texnologiyalaridan foydalanish

G’ulom Maxmudovich Sayfullaev
Buxoro davlat universiteti

Annotatsiya: Ushbu maqolada sinfdan tashqari ishlarni tashkil etishda zamonaviy ta’lim texnologiyalaridan foydalanish haqida materiallar keltirilgan.

Kalit so’zlar: Aqliy hujum, мetod, uslub, tushuncha, motiv, g’oya, gerbariy.

Modern education in the organization of extracurricular activities use of technology

Gulom Maxmudovich Sayfullaev
Bukhara State University

Abstract: This article provides materials on the use of modern educational technologies in the organization of extracurricular activities.

Keywords: Brainstorming, method, style, concept, motive, idea, herbarium.

Boshlang’ich sinfda ta’lim jarayonida o’quvchilarning o’qish motivini rivojlantirish katta ahamiyatga ega. Chunki motiv o’quvchilarni ta’lim jarayoniga qiziqtiradi, o’quvchilarning darsga faol qatnashishga, bilimlarni egallashga undaydi. Interaktiv metodlar o’qish motivini rivojlantirishga katta yordam beradi.

Metodning maqsadi- guruhdan qisqa vaqt ichida ko’p miqdorda variantlarni olish, o’quvchilar nimalarni bilishini aniqlash. Mashg’ulot davomida muammoni hal eta oladigan g’oyalar taklif etilishi, umumiy tajriba yuzasidan fikr alamshish uchun zamin yaratilishi va o’quvchilar istagini bildirishi mumkin.

- “Fikriy hujum’’ odatda og’zaki shaklda bo’lib o’tadi o’qituvchi savol beradi, o’quvchilar esa munozaraga tushmasdan o’z fikrini galma-gal bayon qilishadi, bunda hamma o’z fikrini aytib bo’lishi kerak;
- g’oyalarning hammasini barchaga namoyish qilib ko’rsatib qo’yilmaguncha ularni muhokama qilmaslik nihoyatda muhim;
- jarayonining tartibi va maqsadini o’quvchiga tushuntirib qo’yish lozim;
- g’oyalar ro’yxati kimdagi uzunroq bo’lsa o’sha yaxshi hisoblanadi.

O’rta umumta’lim maktab o’quvchilari ta’lim-tarbiya sifatini yaxshilash uchun o’qituvchi va tarbiyachilar sinfdan va maktabdan tashqari ishlar imkoniyatidan keng ravishda foydalanadi.

(cc) BY

Sinfdan tashqari ishlarga turli anjumanlar, kechalar, o'tkir zehnlilar musabaqasi, ekskursiyalar oʻtkazish, kinoteatrlarga borish, zavod va fabrikalarga ekskursiya tashkil etish, devoriy gazetalar chiqarish va boshqalar kiradi.

Sinfdan tashqari ishlar ikki turga bo'linadi: ta'limiy va tarbiyaviy. Sinfdan tashqari ta'lim ishlariga maktabda ma'lum fan yuzasidan tashkil etiladigan ishlar: to'garaklar, olimpiyadalar va kechalar kiradi. Sinfdan tashqari tarbiyaviy ishlarning asosiy maqsadi va vazifasi o'quvchilarning axloqiy, mehnat, estetik tarbiyasini yaxshilashdir. Sinfdan tashqari ishlar o'quvchi qobiliyatini rivojlantiradi, o'qishga bo'lgan havasini oshiradi va ular shaxsini har tomonlama rivojlantirish uchun imkoniyat tug'diradi.

Sinfdan tashqari ishlarning asosiy xususiyati shundan iboratki, ular maktab bilan hayot aloqasini mustahkamlaydi. Sinfdan tashqari ishlarni tashkil etish san'atkorlar, ishchilar, olimlar, dehqonlar hayoti bilan yaqindan tanishish imkonini beradi. O'quvchilar turli sohada ishlayotgan kishilar bilan tanishib, ular kabi vatanga, xalqqa xizmat qilish istagi paydo bo'ladi.

Sinfdan tashqari tarbiyaviy ishlar ixtiyoriy xarakterga ega. Bolalar bunday ishlarga o'z xohishlari bilan ishtirok etadilar. Bir kishi bir necha tadbirlarda ham qatnashishi mumkin. Sinfdan tashqari tarbiyaviy ishlarni tashkil etishda o'quvchilarning yosh xususiyatlarini hisobga olish tog'ri emas. Ular o'z xohishlari va qobiliyatlari asosida chora tadbirda ishtirok etishlari mumkin. Tabiatshunoslik bo'yicha sinfdan tashqari ishlarning ahamiyati va uning ijtimoiy foydali yo'nalishi. Darslardan tashqari maktabda bolalar bilan darsdan tashqari vaqtlarda har xil mashg'ulotlar: ekskursiyalar to'garak ishlari, ertaliklar, sinfdan tashqari o'qishlar, qiziqishlar bo'yicha klublar va boshqa ishlar o'tkaziladi. Bu ishlar o'quvchilarning o'qituvchi rahbarligida ularning bilishga qiziqishlarini uyg'otish va shuningdek, maktab dasturini kengaytirish hamda to'ldirish maqsadida amalga oshiriladigan chetdagi ko'pchilik faoliyat shakli bo'lgan sinfdan tashqari ishlar nomini oladi. Tabiatshunoslik bo'yicha sinfdan tashqari ishlar darslarda olingan bilimlarni kengaytirish, chuqurlashtirish va aniqlashtirish, tabiatni o'rganishga qiziqish uyg'otish, o'quvchilar faolligi va mustaqilligini rivojlantirish, bu vaqtni tashkillashtirish imkoniyatini beradi. Sinfdan tashqari tabiatshunoslik ishlari tarbiyaviy ahamiyatga ham ega, chunki o'quvchilarning xulq-atvoriga taʻsir ko'rsatadi. Ular moddiy dunyoga qarashni va mehnat madaniyatini shakllantiradi, bilishga qiziqishni va mustaqil kuzatish ko'nikmalarini rivojlantiradi, jamoatchilik hissini va tabiatga muhabbatni tarbiyalaydi. Tabiatshunoslik bo'yicha yo'lga qo'yilgan sinfdan tashqari ishlar o'quvchi shaxsini har tomonlama rivojlantirish vositalaridan biridir.

Uzoq muddatli tajribalar qo'yish, gerbariy va kollektsiyalar uchun material yig'ish, model, maket va boshqa ko'rgazmali qurollar tayyorlash, jonli tabiat burchagi va o'quv-tajriba maydonchasidagi ishlar kabi sinfdan tashqari, ishlarning shakllari

(cc) BY

tabiatni o’rganishni hayot bilan bog’lash va o’quvchilarni mehnatga tayyorgarlik uchun ahamiyatli bo’lgan amaliy uquv va ko’nikmalar bilan qurollantirish imkoniyatini beradi. Bolalarning kuzatishlari va o’qituvchining tushuntirishlari bilan olib boriladigan qishloq xo’jaligi bo’yicha amaliy ishlari tabiatni boshqarish, uni inson manfaati uchun o’zgartirish to’g’risidagi ta‘limot asoslarini tushunib olishlariga yordam beradi. Bolalarning ijtimoiy-foydali faoliyatlari ularni mehnatga o’rgatadi va vatanparvarlik tarbiyasiga ko’maklashadi. Sinfdan tashqari mashg’ulotlarning barcha turlari bir-biriga bog’liq bo’lishi, biri ikkinchisini to’ldirishi kerak. O’simlik va hayvonlar bilan ishlashga darslarda vujudga kelgan qiziqish sinfdan tashqari mashg’ulotlarda rivojlanishi mumkin, ayniqsa tabiatshunoslik bilan qiziqqan o’quvchilar esa yosh tabiatshunoslar to’garagiga birlashtirilishi mumkin. O’quvchilarda tabiiy ob‘ektlarni kollektsiyalashtirishga moyillikni, hayvonlarga muhabbatni payqagan o’qituvchi ularning qiziqishlariga qarab mashg’ulotlar topishi, tabiat to’g’risidagi fanni chuqurroq o’rganish istagini rivojlantirish zarur.

Tabiatshunoslik bo’yicha sinfdan tashqari ishlarga tabiatni o’rganish va muhofaza qilish, o’simliklarni o’stirish, hayvonlarni parvarish qilish bilan bog’liq bo’lgan xilma-xil mashg’ulotlar kiradi. Bumashg’ulotlar darslarni takrorlamasligi va faqat darslarda olingan bilimlarga asoslanishi kerak. Bolalar e‘tiborini tabiat, shuningdek maktab jonli burchagi va o’quv-tajriba maydonchasidagi kuzatishlarga qaratmoq; ko’cha va maktabni ko’kalamzorlashtirish bo’yicha, qushlarni muhofaza qilish va qishloq xo’jaligi zararkunandalariga qarshi kurash bo’yicha ijtimoiy-foydali mehnatni tashkil qilmoq lozim. Tabiatdagi amaliy ishlar kuzatishlar va tegishli kitoblar o’qish bilan birga olib borilishi kerak.

Sinfdan tashqari ishning jadal borishi uchun uni tashkil etish shakllarini puxta o’ylab chiqish zarur. Sinfdan tashqari ishlarni uch guruhga bo’lish mumkin.

Birinchi guruhga ko’plab o’quvchilarni qamrab oluvchi ommaviy ishlar, tadbirlar, ikkinchi guruhga - guruh doirasida olib boriladigan to’garak ishlari va uchinchi guruhga tabiatni o’rganishga qiziqqan yakka tartibdagi o’quvchilar bilan olib boriladigan ishlar kiradi.

Ommaviy mashg’ulotlar kinofilmlarni namoyish qilishni, tabiatga ekskursiya va poxodlar o’tkazishni, ertaliklar, o’quvchilar ishlarining ko’rgazmasini tashkil qilishni, shuningdek kompaniyalar (hosil kuni, bog’ haftaligini, daraxtlar o’tkazish haftaligi, qushlar kuni va boshqalar) o’tkazishni nazarda tutadi. Guruh mashg’ulotlarga yosh geografiyachilar, yosh tabiatshunoslar, klub ishlari kiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. G Sayfullaev, L Alimova, U Ollokova. Formation of environmental knowledge in pupils of second class in the lessons the world around us. Bridge to science: research works, 206-208.

(cc) BY

2. ГМ Сайфуллаев, ЛХ Алимова, БОУ Ходиев. Формирование и развитие ихтиофауны водоемов низовьев р. Зарафшан. Вестник науки и образования, 22-25.

3. ГМ Сайфуллаев. Биология и хозяйственное значение промысловых хищных видов рыб, проникших из реки Амударьи в водоемы низовья бассейна реки Зарафшан.

4. ЛХ Алимова, СМ Гафарова, ГМ Сайфуллаев. Нарушение обмена энергии в митохондрии печени при гелиотринном гепатите. Вопросы науки и образования, 14-15.

5. Mashura Sulaymonovna Safarova, Feruza Raxmatilloyevna Kamalova Maktabgacha yoshdagi bolalarda asosiy stomatologik kasalliklarning oldini olish // Scientific progress. 2021. №6. URL: https://cyberleninka.ru/article/n/maktabgacha-yoshdagi-bolalarda-asosiy-stomatologik kasalliklarning oldini olish.

(cc) BY